

מעדותו של חיים גולני על עבודת הכפייה במחנה דאומרגן בגרמניה

המסדר היה בבוקר בחשיכה, ב-4. עמדנו במגרש המסדרים שהיה כולו בוץ עד הברכיים. היה גשם ושלג. לפני המסדר היינו מקבלים את מנת האוכל ואת צלוחית המרק הזאת המפורסמת.

ש. באותו מחנה, אני מבין, כבר לא התנכלו לכם הגרמנים, לנערים?
ת. לא, באותו מחנה לא התנכלו לנו, רק הקפידו שנעבוד. כל מי שלא עבד, ולא דווקא נערים, גם מבוגרים, היו מוציאים אותם ושולחים אותם לדכאו (Dachau). זה היה קרוב לדכאו. שם עבדתי בקבוצה של מסילת הברזל. פיזית העבודה שלי הייתה לספק את פסי הברזל, פסי הרכבת, להביא אותם ממקום הריכוז אל המקום הנחוץ בשטח. אני הייתי הכי נמוך. ששה אנשים היו צריכים להרים את הפס הזה וללכת אתו מרחק של בערך 50-80 מטר. היות ואני הייתי הכי נמוך, אז כובד המשקל לא הגיע לכתפיים שלי, אבל היות והיינו מלווים כל הזמן בשומרים גרמנים הייתי חייב לשאת. עשיתי לי מין כרית כזאת מסמרטוטים בצורה כזאת שלמרות שהייתי נמוך מכולם, בכל זאת הייתי גם משתתף בנשיאת הפס. מה שזכור לי מהעבודה, שהייתה עבודה מאד קשה, הרבה מאד אנשים מתו שם בזמן העבודה. גם בזמן ההליכה אל העבודה ומהעבודה. היו מעירים אותנו משהו כמו 2 לפנות בוקר ורק בשעה 7, אחרי כל המפקדים ואחרי כל התרגילים שהם הנהיגו היינו מגיעים למקום העבודה וחוזרים עם חשיכה. הדרך הייתה ארוכה, קשה, מייגעת, בערך חמישה ק"מ לכל כיוון, כל הזמן בתוך בוץ טובעני. לצידו הדרך היו שדות סלק, סוכר ותפוחי אדמה. השטח היה רטוב מאד ובחלקו קפוא. מי שלא יכול היה לעמוד ביצר שלו מרוב רעב היה לעיתים מזנק מתוך השורה אל השדה, ומנסה במהירות עצומה להוציא איזה תפוח או סלק סוכר אחד כדי להשביע את הרעב. אם היה חושך ולא השגיחו בו - היה מצליח, היה אוכל את תפוח האדמה כמו שהוא וגם את הסלק ומי שהשגיחו - היו יורים בו ומשאירים אותו שם בתוך הבוץ, מת. אני אישית עשיתי את זה הרבה פעמים ומה שהייתי עושה בעיקר - הייתי נזהר מהכלבים שהיו מלווים את השומרים. מהשומרים עצמם לא הייתה לי בעיה להתחמק, מכיוון הם בעצמם היו עייפים ורדומים. הם בקושי הלכו בעצמם. הם היו עם שינלים, עם נשק, עם כובע. הם היו עטופים כך שבקושי האף והעיניים היו מחוץ ללבוש. עיקר הפחד היה הכלבים, כי הם היו מזנקים ונושכים. פעם אפילו נושכתי. יש לי... אתה רואה?

ש. כן, אני רואה. אתה יכול לספר לי על המקרה הזה שנושכת?

ת. באחד המקרים שזינקתי החוצה וחפרתי במהירות והוצאתי שני תפוחי אדמה, התנפל עלי כלב זאב של השומרים ואני רצתי חזרה לתוך השורה עם תפוחי האדמה, ביד ימין התגוננתי מפניו אבל הוא נעץ את השיניים שלו בין שתי אצבעות וקרע את האצבע ממקומה כמעט. היא

נשארה תלויה על חתיכת עור. חבשו לי את זה שם היהודים המבוגרים, איכשהו. זה התחבר והיום יש לי רק צלקת.

ש. יצאת מהמקרה הזה, זה התרפא לך?

ת. סבלתי הרבה מהאצבע הזאת, אבל למזלי השומר שהיה אחראי על הכלב לא ידע בדיוק את הכיוון מאין הכלב בא ואיפה שהוא משתולל. אחרת היה יורה בי.

ש: טיפול רפואי היה לכם שם?

ת. לא, שום דבר.

ש. רופאים ראית שם במחנה?

ת. היו רופאים. היה שם מחנה נפרד שקראו לו רוויר, זאת אומרת בית חולים. שם אמנם לקראת סוף המחנה הזה אני חליתי בטיפוס והביאו אותי שם לבית החולים הזה. הייתי שם בערך שבוע ימים. שכבתי שם, היו מעט מאד יהודים שם בבית החולים. יהודים לא נלקחו לבית החולים, לקחו אחרים. היו שם רוסים וצוענים. בחדר שאני שכבתי עם עוד תשעה אנשים - אני הייתי העשירי - היו בעיקר צוענים.

מקור: ארכיון יד ושם 0.3/8856